

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

ЛЮБЕНКО АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З
ОПЛАТИ ПРАЦІ»**

(на матеріалах АТ «УКРПОШТА»)

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів 2023

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: д.е.н., доцент **САКУН Олександра Сергіївна**, доцент
кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Рецензент: **Матвієць М.О.**, фахівець загального відділу бухгалтерії АТ
«МІБ»

Захист відбудеться «20» грудня 2022 р. о 9.00 год. на засіданні
Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська
політехніка»

Завідувач кафедри економіки, обліку
і оподаткування
д.е.н., проф.

Ж.В. Дерій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах економічної нестабільності вивчення аспектів виплат праці є важливим завданням для суспільства. Протягом тривалого періоду економісти активно досліджують виплати праці, що набуває особливої актуальності в умовах економічної турбуленції в Україні. Ця турбуленція пов'язана із загостренням конкуренції, глобалізацією бізнесу, зростанням підприємницьких ризиків та військовою агресією росії.

Сучасна економіка акцентує на задоволенні матеріальних потреб працівників та підвищенні продуктивності праці. Умови глобалізації призводять до розподілу праці за різними рівнями складності, що породжує системи обліку оплати праці.

Облік розрахунків за заробітною платою є предметом наукових досліджень через його комплексне регулювання нормами бухгалтерського, трудового і податкового законодавства. Нормативно-правове регулювання розрахунків за оплату праці охоплює ієрархію від ринкового регулювання до державного регулювання, а також колективного та договірної регулювання, включаючи внутрішнє регулювання на рівні суб'єктів господарювання. Всі ці напрями мають свої недоліки, які потребують вдосконалення.

У наукових працях вчених розглядаються питання, пов'язані з методикою обліку розрахунків з оплати праці, обліком наявності та руху працівників, кадровим документуванням, ефективністю використання трудових ресурсів, аудиту розрахунків з оплати праці і т.д. Висвітлюються проблеми, пов'язані з організацією оплати праці, напрямки удосконалення.

Серед науковців можна виокремити такі імена, як Бутинець Ф.Ф., Гринчуцький В.І., Гудзенко Н.М., Гуренко Т.О., Гуцаленко Н.В., Іщенко Я.П., Коваль Н.І., Крохмаль В.В., Мудрик М.В., Пархоменко О.І., Правдюк Н.Л., Садовська І.Б. та інші. Незважаючи на обсяг робіт, призначених для обліку та аналізу розрахунків за оплатою праці, окремі особливості вимагають вирішення: законодавча база для організації обліку праці; вибір форм та систем оплати праці, шляхів їх удосконалення.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і практичних положень та розробка рекомендацій щодо вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці у АТ «Укрпошта».

Для досягнення поставленої, мети були визначені та досягнуті наступні завдання:

- визначити сутність поняття розрахунків з оплати праці;
- дослідити методичні основи обліку та аудиту розрахунків з оплати праці;
- розглянути нормативно-правове забезпечення з питань обліку та аудиту розрахунків з оплати праці;
- дослідити фінансово – економічну характеристику АТ «Укрпошта»;

- розглянути організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта»
- визначити особливості аналізу та проведення аудиторських процедур розрахунків з оплати праці
- дослідити проблеми організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта»
- запропонувати напрямки вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта»

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань обліку та аналізу розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Методи дослідження. Основою проведення досліджень стало застосування загальноновизнаних наукових методів фундаментальної, загальнонаукової методології пізнання досліджуваних явищ і процесів. У процесі дослідження бухгалтерського обліку й аналізу розрахунків за оплатою праці використовувалися методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які застосовувалися для розкриття теоретичних аспектів обліку й аналізу розрахунків за оплатою праці. Методи абстрагування, конкретизації та спостереження сприяли дослідженню сучасного стану обліку та документування. У вивченні питань методики та організації обліку й аналізу на підприємстві широко використовувалися методи: табличний, графічний, рядів динаміки, аналіз, синтез, порівняння.

Інформаційна база дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використовувалися наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з обліку та аналізу розрахунків з персоналом по оплаті праці, наукова література, періодичні видання, законодавчі й нормативні акти України, які регламентують бухгалтерський облік, а також матеріали підприємства (дані первинного, аналітичного і синтетичного бухгалтерського обліку, показники фінансової звітності та установчі документи).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці пропозицій з удосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці та їх впровадженням і використанням у діяльності акціонерного товариства «Укрпошта»

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка», 27 листопада 2023 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей:

1. Любенко А.С. Особливості організації обліку та аналізу розрахунків з оплати праці. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: ІХ Міжнародна науково-практична конференція* (м. Чернігів, 27 листопада 2023 р.): тези

доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 27-29.

2. Любенко А.С. Особливості аудиту розрахунків з оплати праці. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: IX Міжнародна науково-практична конференція* (м. Чернігів, 27 листопада 2022р.): тези доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 61-63.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 80 сторінках друкованого тексту. Робота містить 12 таблиць, 9 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 81 найменувань, поданих на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі роботи «**Теоретичні основи обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці**» розглядається економічна сутність функції та класифікація розрахунків з оплати праці, методичні основи обліку та аудиту розрахунків з оплати та аналізується нормативно-правове забезпечення з питань обліку та аудиту розрахунків з оплати праці.

Систематизовано теоретичні основи щодо трактування поняття «заробітна плата», як фінансова компенсація, яку співробітник отримує від свого роботодавця за виконану працю.

Визначено, що основними функціями заробітної плати є: відтворювальна, стимулююча, соціальна, оптимізаційна і регулювальна функції. Використання лише однієї функції може призвести до економічної кризи. Бухгалтерський облік оплати праці є важливим для забезпечення прозорості, точності та відповідності вимогам законодавства в сфері оплати праці на підприємстві.

Встановлено, що бухгалтерський облік розрахунків з оплати праці включає в себе ряд важливих завдань і функцій, які сприяють ефективному веденню обліку та забезпечують відповідність нормам і законодавчим вимогам. Деякі з основних завдань бухгалтерського обліку оплати праці включають:

- Визначення розмірів основних та додаткових виплат праці.
- Точність та своєчасність нарахування заробітної плати, визначення сум нарахувань та утримань для кожного працівника, розрахунок податків і обов'язкових відрахувань.
- Підготовка фінансових звітів з оплати праці для внутрішнього та зовнішнього використання.
- Викриття інформації про витрати на оплату праці в бухгалтерській звітності.
- Ведення обліку відповідно до чинного трудового законодавства.
- Дотримання податкового законодавства та норм, пов'язаних із заробітною платою.
- Моніторинг робочого часу та інших показників ефективності працівників.
- Контроль за дотриманням нормативів та правил оплати праці.
- Проведення аналізу витрат на оплату праці.
- Розробка планів і бюджетів на оплату праці на майбутні періоди.
- Співпраця з відділами кадрів та фінансів для забезпечення точного обліку та виплат.

Проаналізовано розмір мінімальної заробітної плати протягом 2018-2023 роки і узагальнено, що заробітна плата з кожним роком невпинно

зростала. Навіть попри те, що у лютому 2022 року відбувся початок повномасштабного вторгнення росії на територію України у жовтні 2022 р. розмір мінімальної заробітної плати збільшився на 200 грн. , а вже з січня 2023 р. збільшилась ще на 200 грн.

Розглянуто нормативно-правову базу, якою регулюються процеси розрахунків за виплатами, встановлення податкового навантаження, термінів відпусток, розміру прожиткового мінімуму, розрахунку середньої заробітної плати та інше.

Визначено, що аудит розрахунків з оплати праці є систематичним та об'єктивним процесом, спрямованим на огляд, перевірку та оцінку правильності та ефективності ведення розрахунків із заробітної плати на підприємстві. В рамках аудиту в сфері праці проводиться аналіз і збір інформації щодо діяльності підприємства з урахуванням організації трудового процесу та проведення розрахунків з персоналом.

У другому розділі роботи **«Організація обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці на АТ «Укрпошта»** проведено аналіз фінансово-економічної характеристики діяльності АТ «Укрпошта», з'ясовано особливості організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта», досліджено особливості аналізу та проведення аудиторських процедур розрахунків з оплати праці

Проаналізовано фінансово-економічний стан підприємства, структуру штатних працівників АТ «Укрпошта», витрати на оплату праці протягом 2020-2022 років та елементи операційних витрат. Аналізуючи структуру витрат ми визначили, що на першому місці займають витрати на оплату праці (у 2022 році вони становлять 47,40%), на другому місці – інші операційні витрати, які становлять 25,51%, на третьому місці відрахування на соціальні заходи і на четвертому місці з невеликим відривом займають матеріальні затрати, які становлять майже 11% від загальної структури.

Визначили, що форми первинного обліку на досліджуваному підприємстві подані відповідно до норм діючого законодавства з врахуванням змін, що передбачені проектом нового Трудового кодексу України. При розробці системи показників відповідних типових форм враховані міжнародні рекомендації та стандарти системи показників зі статистики зайнятості й оплати праці, пропозиції респондентів та користувачів інформації з питань статистики праці.

Визначено, що синтетичний облік розрахунків з оплати праці ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», який має декілька субрахунків: 661 «Розрахунки за заробітною платою», 662 «Розрахунки з депонентами», 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

Обґрунтовано, що внутрішній аудит на підприємстві здійснює Департамент внутрішнього аудиту АТ «Укрпошта», який є самостійним структурним підрозділом товариства, що створено Рішенням Наглядової ради АТ «Укрпошта», підпорядковується Комітету з питань аудиту, звітує перед Наглядовою радою і діє на підставі Положення, яке затверджено Рішенням Наглядової ради АТ «Укрпошта».

Досліджено, що Департамент внутрішнього аудиту АТ «Укрпошта» розробляє річний план внутрішнього аудиту і довгостроковий план внутрішнього аудиту, якщо прийнято рішення про необхідність розробки останнього та програми внутрішнього аудиту. Організовує та забезпечує проведення внутрішніх аудитів згідно із затвердженим Комітетом з питань аудиту планом та відповідно до вимог чинного законодавства, Міжнародних основ професійної практики внутрішнього аудиту: основних принципів професійної практики внутрішнього аудиту, Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту, Кодексу етики працівників внутрішнього аудиту.

У третьому розділі роботи **«Напрямки та пропозиції щодо вдосконалення організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці на акціонерному товаристві «Укрпошта»** узагальнено проблеми організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці та надані напрямки удосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта»

За результатами дослідження обліку розрахунків з оплати праці на АТ «УКРПОШТА» було виявлено такі недоліки в обліку розрахунків з оплати праці: необхідність постійного моніторингу працівниками облікового апарату законодавчих змін, що регламентують облік заробітної плати; недосконалість організації обліку заробітної плати; посилення внутрішньої звітності і контролю.

Запропоновано такі шляхи удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці автоматизація процесів обліку розрахунків з оплати праці, електронний обмін даними між відділом кадрів та бухгалтерією підприємства, створення школи підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерії та впровадження системи внутрішнього контролю та аудиту на підприємстві.

Удосконалення обліку розрахунків неможливе без удосконалення аудиту оплати праці, оскільки він відіграє важливу роль у системі як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту господарської діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що облік праці і заробітної плати є трудомістким, потребує уваги і сконцентрованості, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує багато часу. Організуючи систему внутрішнього контролю або аудиту на підприємстві, потрібно дотримуватися системного підходу, що забезпечує його найбільшу результативність та визначає раціональність контрольної діяльності.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного кваліфікаційного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Визначено сутність поняття заробітної плати, а саме: це фінансова компенсація, яку співробітник отримує від свого роботодавця за виконану працю. Цей вид оплати може бути здійснений за фіксований період часу (годину, день, місяць) або бути пов'язаним з результатами виконаної роботи. Заробітна плата є ключовою складовою доходів працівника та однією із основних форм винагороди за працю.

2. Досліджено методичні основи обліку та аудиту розрахунків з оплати праці. Облік розрахунків з оплати праці сприяє збільшенню виробітку, повноті використаного робочого часу, правильному розрахунку чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Правильно обрана система зарплати з врахуванням особливостей трудового процесу, професій, кваліфікації, особистих інтересів, це ефективний організаційний засіб і мотивуючий фактор. Аудит, діючи як засіб аналізу різних показників, надає можливість визначити загальний рівень результативності, продуктивності та ефективності функціонування робітничої ланки. Також аудит дозволяє оцінити ефективність розподілу робіт та використання робочого часу, а також перевірити правильність і досконалість системи оплати праці на підприємстві.

3. Розглянуто нормативно-правове забезпечення з питань обліку та аудиту розрахунків з оплати праці. Основними документами, які регулюють оплату праці є Кодекс Законів про працю та Закон України «Про оплату праці». Основним документом, за яким здійснюється облік заробітної плати працівника є «Розрахунково-платіжна відомість працівника». Економічний аналіз виступає важливим елементом аналітичної роботи й інструментом управління діяльністю підприємства, розробки пропозицій щодо вдосконалення стимулювання працівників.

4. Досліджено фінансово-економічну характеристику АТ «Укрпошта» і визначено позитивний чистий фінансовий результат, який вказує на те, що товариство здатне генерувати прибуток після врахування всіх витрат та податків. Позитивний результат сприяє фінансовій стійкості підприємства та його здатності виконувати свої фінансові зобов'язання. Станом на 31 грудня 2022 року облікова кількість штатних працівників Товариства становила 51 110 осіб. Середньооблікова кількість штатних працівників за 2022 рік становила 52 963 особи. У гендерній структурі Товариства частка жінок (83%, або 42 313 осіб) переважає над часткою чоловіків (17%, або 8 797 осіб), що обумовлено специфікою виробничої діяльності.

5. Розглянуто організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта». Форми первинного обліку на досліджуваному підприємстві подані відповідно до норм діючого законодавства з врахуванням змін, що передбачені проектом нового Трудового кодексу України. При розробці системи показників відповідних

типових форм враховані міжнародні рекомендації та стандарти системи показників зі статистики зайнятості й оплати праці, пропозиції респондентів та користувачів інформації з питань статистики праці.

6. Синтетичний облік розрахунків з оплати праці ведеться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», який має декілька субрахунків: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами»; 663 «Розрахунки за іншими виплатами». Аналітичний облік розрахунків за виплатами працівникам здійснюється окремо по кожному працівнику. Розрахунково-платіжна відомість є основним підтверджуючим документом аналітичного обліку розрахунків за виплатами.

7. Визначено особливості аналізу та проведення аудиторських процедур розрахунків з оплати праці. Аудит розрахунків з оплати праці визначає важливий етап управління персоналом та фінансово-господарською діяльністю підприємства. Виявлення та усунення неполадок у розрахунках заробітної плати може позитивно вплинути на ефективність роботи організації та поліпшити взаємини з працівниками. Адаптація аудиту розрахунків з оплати праці до європейських стандартів є важливим кроком для інтеграції України в європейське співтовариство, дозволяючи уніфікувати процеси та забезпечити відповідність стандартам ЄС.

8. Запропоновано напрямки вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта», а саме: автоматизація процесів обліку розрахунків з оплати праці, електронний обмін даними між відділом кадрів та бухгалтерією підприємства, створення школи підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерії та впровадження системи внутрішнього контролю та аудиту на підприємстві.

9. Для удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам пропонуються додаткові субрахунки до субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою»: 6611 «Розрахунки за основною заробітною платою», 6612 «Розрахунки за додатковою заробітною платою», 6613 «Розрахунки за іншими заохочувальними та компенсаційними виплатами», 6614 «Розрахунки за іншими виплатами, що не належать до фонду оплати праці». Удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам за допомогою введення додаткових субрахунків до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» поліпшить обліково-аналітичну систему даних, зміцнить інформаційну безпеку та забезпечить стабільність роботи підприємства.

10. В якості покращення управлінського обліку розроблена форма бюджету витрат на оплату праці АТ «Укрпошта» на певний рік. Очікується правильне визначення найбільш важливих і пріоритетних завдань, раціонального використання наявних ресурсів, отримання оптимальних результатів.

11. Пропозиція стосовно введення в структуру підприємства відділу внутрішнього аудиту дозволить проводити аналіз відхилень є ключовою частиною аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві, особливо коли він ґрунтується на правильно розроблених нормативах.

АНОТАЦІЯ

Любенко А.С. «Організація обліку, аналіз та аудит розрахунків з оплати праці» (на матеріалах АТ «Укрпошта») - Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». – Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2023.

У роботі досліджено економічну сутність розрахунків з оплати праці, досліджено методичні основи обліку та аудиту розрахунків з оплати праці, проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку і аудиту розрахунків з оплати праці.

Розкрито загальну фінансово-економічну характеристику АТ «Укрпошта», розглянуто організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта», визначено особливості аналізу та проведення аудиторських процедур розрахунків з оплати праці

Узагальнено проблеми організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта» та запропоновані напрямки удосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з оплати праці АТ «Укрпошта»

За результатами дослідження сформовані пропозиції щодо: автоматизації процесів обліку розрахунків з оплати праці, електронний обмін даними між відділом кадрів та бухгалтерією підприємства, створення школи підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерії та впровадження системи внутрішнього контролю та аудиту на підприємстві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РОЗРАХУНКИ, ОПЛАТА ПРАЦІ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ЗАРОБІТНА ПЛАТА.